

Додаток 2. Технології кооперативного навчання

(За О.І.Пометун, Т.О.Ремех. *Мої і твої права: Біла Церква.-2006*)

1. Робота в парах

Робота в парах допоможе вам набути навичок співпраці, оволодіти вміннями висловлюватися та активно слухати. Організуйте свою діяльність так:

1. Прочитайте надане завдання та інформацію до його виконання.
2. Визначте, хто буде говоритиме першим.
3. Висловіть свої думки, погляди на проблему по черзі.
4. Дійдіть спільної думки.
5. Визначте, хто презентуватиме результати роботи класу, та підготуйтеся до презентації.

Для ефективного спілкування в парах необхідно зважити на кілька моментів.

1. Зверніть увагу на:

— **мову тіла:** сідайте обличчям до того, з ким говорите, нахилийтеся вперед, установіть контакт очима;

— допомагайте партнерові говорити, використовуючи **звуки та жести заохочення:** кивок головою, доброзичливу посмішку, слова «так-так»;

— якщо необхідно, **задавайте уточнювальні запитання** (запитання, які допомагають з'ясувати ситуацію, уточнити дещо з того, що вже відомо). Наприклад такі: «Ти дійсно маєш на увазі, що...?», «Чи я правильно зрозуміла, що...?»;

— під час висловлювання говоріть чітко, за сутністю справи, наводячи приклади і пояснюючи свої думки.

2. Запам'ятайте, чого не слід робити під час активного слухання:

— давати поради;

— змінювати тему розмови;

— давати оцінки людині, яка говорить;

— перебивати;

— переповідати власний досвід.

2. Робота в малих групах

Після того, як учитель об'єднав вас у малі групи і ви отримали завдання, слід у визначений час виконати це завдання й подати результати своєї роботи.

Пропонуємо правила роботи в малій групі, які допоможуть вам організувати свою роботу.

1. Швидко розподіліть ролі в групі. Визначте, хто буде головуючим, посередником, секретарем, доповідачем.

Головуючий (спікер):

— зачитує завдання групи;

— організовує порядок виконання;

— пропонує учасникам групи висловлюватися по черзі;

— заохочує групу до роботи;

— підбиває підсумки роботи.

Секретар:

— веде коротко й розбірливо записи результатів роботи своєї групи;

— як член групи має бути готовим висловити думку групи під час

Підбиття підсумків або допомогти доповідачеві.

Посередник:

— стежить за часом;

— заохочує групу до роботи.

Доповідач:

- чітко висловлює думку, до якої дійшла група;
- доповідає про результати роботи групи.

2. Починайте висловлюватися спершу за бажанням, відтак по черзі.

3. Дотримуйтеся правил активного слухання, головне — не перебивайте Одне одного.

4. Обговорюйте ідеї, а не осіб, які їх висловили.

5. Утримуйтеся від оцінок та образ учасників групи.

6. Намагайтеся дійти спільної думки, хоча в деяких випадках у когось може бути особлива думка, що має право на існування.

3. Обговорення в загальному колі

— Обговорення є чудовою нагодою виявити позиції з певної проблеми або з суперечливого питання. Аби воно було відвертим, необхідно створити в класі атмосферу довіри та взаємоповаги. Тому бажано знати правила проведення такого обговорення і дотримуватись їх: говоріть по черзі, а не одночасно, і не перебивайте того, хто говорить. Для встановлення черги підніміть руки або використайте уявний мікрофон;

— слухайте всіх, хто говорить, і не повторюйте думки та ідеї, які вже було висловлено;

— якщо бажаєте приєднатися до думки, що вже була виголошена, заявіть про це та підсилюйте свою позицію новим прикладом чи фактом;

— будьте лаконічними та будуйте висловлювання логічно;

— ставтеся з повагою до думок і висловлювань усіх учасників обговорення;

— якщо вашу позицію вже висловлено та аргументовано, утримайтеся від участі в обговоренні до наступного разу.

4. Уявний мікрофон

«Мікрофон» надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію. Правила проведення такі:

— говорити має той, у кого символічний «мікрофон»;

— подані відповіді не коментуються і не оцінюються;

— коли хтось висловлюється, інші не мають права перебивати, щось казати, викрикувати з місця.

5. Імітація (розігрування ситуації в ролях, рольова гра)

Мета імітації чи розігрування ситуації в ролях — визначити власне ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду поведінки в подібній ситуації способом «гри», виконання «ролі», близької до реальної життєвої ситуації. Цей спосіб допомагає навчитися через досвід і почуття.

Така технологія дає можливість змодельовати реальність життя «проживанням ситуації в ролі», яка вам дісталася, та надає можливість діяти «як насправді».

Якщо ви берете участь в імітації чи рольовій грі, ви маєте:

— чітко дотримуватися своєї ролі;

— намагатися слухати партнерів і вчителя;

— не коментувати дій інших учасників;

— намагатись поставитися до своєї ролі як до реальної життєвої ситуації,

- в яку ви потрапили;
- вийти з ролі по закінченні сценки;
  - взяти участь в її обговоренні.

6. Незакінчене речення

Цей прийом допоможе вам ґрунтовніше попрацювати над формою та свободою висловлення власних ідей щодо запропонованих тем, набути навичок говорити переконливо, стисло, по суті.

Після того, як учитель сформулює незакінчене речення, ви маєте змогу закінчити його. Кожному учаснику обговорення слід починати висловлюватись із запропонованої вчителем словесної формули, наприклад: „Це рішення було прийнято, бо...” або „Ця інформація дає нам підстави дійти висновку про...”.

7. Займи позицію

Цей вид діяльності допоможе вам з'ясувати, які позиції та думки можуть існувати щодо розгляданого спірного питання. Кожний матиме можливість висловитися, продемонструвати власні думки щодо теми, обґрунтувати свою позицію, відшукати і висловити найпереконливіші аргументи, порівняти їх з аргументами інших. Якщо у ході обговорення вас переконали, ви можете перейти на іншу позицію будь-коли та дати оцінку висловлюванням інших учнів.

Порядок проведення:

- учитель називає тему та пропонує висловити свою думку з неї;
- кожному слід стати біля того плаката («так», «ні», «не знаю»), який відповідає вашій позиції;
- підготуйтеся до обґрунтування своєї позиції, чому саме її ви обрали: самостійно або в групі своїх однодумців підберіть декілька найбільш сильних аргументів, які можуть переконати інших у вашій правоті, висловіть свої аргументи класові, застосувавши метод «Прес»;
- уважно вислухайте позиції та аргументи інших;
- якщо після обговорення дискусійного питання ви змінили свою думку, то перейдіть до іншого плаката і поясніть причину свого переходу, а також назвіть найбільш переконливу ідею або аргумент протилежної сторони.

Другим варіантом проведення цієї вправи, який може доповнювати перший або використовуватись самостійно, є зайняття позиції, враховуючи надану вам роль. Тоді порядок роботи буде таким:

— отримайте роль однієї з діючих осіб справи, що розглядається. Продумайте, яку позицію може зайняти така людина («так», «ні», «не знаю»), які аргументи вона може навести на захист своєї позиції;

- займіть місце біля відповідного плаката у групі, в якій ви опинилися, і з'ясуйте, хто саме тут зібрався (які ролі вони виконують), якими аргументами вони керувалися, займаючи саме таку позицію;
- презентуйте класові склад вашої групи й аргументи кожного з її членів.

Обговоріть у загальному колі, що змінилось у вашій позиції, коли вам було запропоновано ту чи ту роль. Чи поглибилося ваше розуміння проблеми? Як саме?

8. Коло ідей

Метою «Коло ідей» є вирішення гострих суперечливих питань, створення списку ідей та залучення всіх учнів до обговорення поставленого питання. Технологія застосовується за умови, коли всі групи виконують одне й те саме завдання, яке складається з декількох питань (позицій), що їх групи презентують по черзі.

Порядок проведення:

- учитель висуває дискусійне питання та пропонує обговорити його в малих групах;
  - після того як час на обговорення витік, кожна група презентує лише один аспект проблеми;
  - групи висловлюються по черзі, поки не вичерпаються всі відповіді;
- під час обговорення теми на дошці складається список поданих ідей. Коли всі ідеї з вирішення проблеми висловлено, слід звернутися до розгляду проблеми в цілому і підбити підсумки вашої роботи.

9. Акваріум

Цей вид діяльності допоможе вам удосконалити ваші навички роботи в малих групах. Після того як учитель об'єднав вас у 2-4 групи і запропонував завдання для виконання та надав необхідну інформацію, одна з груп сідає в центр класу (або на початку середнього ряду в класі, де стоять парти), утворюючи своє маленьке коло.

Учні цієї групи обговорюють уголос запропоновану вчителем проблему. Для цього їм необхідно:

- прочитати вголос текст;
- обговорити ситуацію, використовуючи метод дискусії;
- дійти спільного рішення за 3-5 хв.

Усі інші учні класу слухають, не втручаючись в обговорення, спостерігають, чи дотримуються визначені правила дискусії. Як мине 3-5 хв, група займає свої місця. У загальному колі обговорюються питання:

- Чи погоджуєтеся ви з думкою групи?
- Чи була ця думка достатньо аргументованою, доведеною?
- Який з аргументів ви вважаєте найбільш переконливим?

Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію.

10. Моделювання (прес-конференція)

Метою такої форми роботи є отримання навичок публічного виступу та дискутування.

Учитель або один із учнів отримує роль ведучого «прес-конференції». Робота організується у такий спосіб:

— оголошується тема прес-конференції. З учнів обираються «запрошені гості» (1-3 особи), які будуть експертами з проблеми, відомими політиками, представниками уряду чи громадських організацій тощо;

— решта учнів класу виконуватиме роль кореспондентів різноманітних видань: проурядових та опозиційних газет, релігійних видань, преси для дітей, жінок, чоловіків, національних меншин тощо. Кожен із «кореспондентів» має вигадати назву й напрям свого видання і задавати запитання не тільки загального характеру, а й з урахуванням потреб своїх читачів (слухачів, глядачів);

— ведучий запрошує висловитись із заявленої теми «запрошених гостей» (не більше ніж по 1 хв); виступ кожного має чітко прояснювати їхню позицію (наприклад, за чи проти) з обговорюваної проблеми;

— потім слово надається кореспондентам, які ставлять запитання «запрошеним». «Запрошені» відповідають якомога лаконічніше й конкретніше.

Ведучий має право надавати слово кореспондентам по черзі чи за власним бажанням або перервати прес-конференцію за браком часу.

11. Аналіз правової ситуації

Для розбору певної ситуації вам необхідно звернути увагу на таке:

— *Якими є факти.* Що відбулося? Де й коли? Хто учасники ситуації? Що ми про них знаємо? Які факти є важливими, а які — другорядними? Що в описі є фактами, а що — думками, оцінками?

— *У чому проблема ситуації.* У чому полягає конфлікт? Яке питання нам треба вирішити, розв'язуючи ситуацію? У чому інтереси кожної зі сторін? Чому вони суперечливі?

— *Якими можуть бути аргументи.* Які аргументи можуть бути наведені на захист позиції кожної зі сторін? На які документи, інформацію можна спиратися, захищаючи ту чи іншу позицію?

У чому полягає рішення. Яким буде розв'язання ситуації? Чому саме таким?

На що ми спираємось, обираючи таке рішення? Якими можуть бути наслідки такого рішення? Чи існують інші способи розв'язання ?

12. «Мозковий штурм»

«Мозковий штурм» — це ефективний метод колективного обговорення, пошуку рішень, що спонукає виявляти уяву і творчість вільним вираженням думок усіх учасників.

Учитель пропонує проблему (питання) і запрошує вас узяти участь в її обговоренні способом колективного обдумування — «мозкового штурму», що організовується таким чином:

— обрана проблема чи проблемне питання записують на дошці або папері;

— усі учасники штурму висувають ідеї щодо розв'язання поставленої проблеми. Ідеї можуть бути будь-якими, навіть фантастичними;

— усі висунуті ідеї записуються;

— коли всі присутні вважатимуть кількість поданих ідей достатньою, їх висування припиняється.

Після того як усі ідеї зібрано, їх групують, аналізують, розвивають групою. Вибирають ті ідеї, які, на думку групи (класу), допоможуть вирішенню поставленої проблеми.

Під час «мозкового штурму» дотримуйтеся таких правил:

— намагайтеся зібрати якомога більше ідей щодо вирішення запропонованої проблеми;

— примусьте працювати своєю уяву, не відкидайте ніякої ідеї тільки тому, що вона суперечить загальноприйнятій думці;

— можете подавати скільки завгодно ідей або розвивати ідеї інших учасників;

— не обговорюйте, не критикуйте висловлювання інших, не давайте оцінки висловленням.